

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 475/2024-14

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Libora Duľu a sudcov Ladislava Duditša (sudca spravodajca) a Rastislava Kaššáka v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], zastúpeného Mgr. Petrom Troščákom, advokátom, Hlavná 50, Prešov, proti uzneseniu Krajského súdu v Prešove č. k. 19CoP/39/2024-1262 z 21. mája 2024 takto

rozhodol:

Ústavnú sťažnosť **odmieta**.

Odôvodnenie:

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 4. júla 2024 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), základného práva na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 ústavy a práva na rešpektovanie rodinného života podľa čl. 8 dohovoru uznesením krajského súdu označeným v záhlaví tohto uznesenia. Sťažovateľ navrhuje napadnuté uznesenie zrušiť a vec vrátiť krajskému súdu na ďalšie konanie.

2. Z podanej ústavnej sťažnosti a priložených príloh vyplynulo, že na návrh matky dvoch maloletých dcér Okresný súd Prešov uznesením č. k. 27P/315/2018-1172 z 11. marca 2024 nariadil neodkladné opatrenie, ktorým určil sťažovateľovi ako otcovi maloletých prispievať na výživu staršej maloletej sumou 140 eur mesačne a mladšej maloletej sumou 120 eur mesačne.

3. Okresný súd uviedol, že sťažovateľ si plní pravidelne vyživovaciu povinnosť uloženú súdom vo výške 90 eur a 70 eur mesačne, nad rámec súdom určeného výživného neprispieva. U matky došlo k zmene pomerov, narodilo sa jej ďalšie dieťa, v súčasnosti je na rodičovskej dovolenke. K zmene pomerov došlo aj na strane maloletých detí, obidve sú už žiačkami 2. stupňa základnej školy, matka má s pribúdajúcim vekom detí zvýšené výdavky na stravu, oblečenie, školské pomôcky, zdravotnú starostlivosť. Sťažovateľovi taktiež pribudla vyživovacia povinnosť k dieťaťu, jeho príjem predstavoval sumu 1 630 eur mesačne. Keďže maloleté deti boli napriek súdom určenej striedavej osobnej starostlivosti vo faktickej starostlivosti matky, ktorá sama znášala prevažnú časť

nákladov súvisiacich so starostlivosťou o maloleté deti, okresný súd dospel k záveru, že je dôvodný jeho okamžitý zásah v podobe nariadenia neodkladného opatrenia o určení výživného do právoplatnosti rozhodnutia vo veci samej.

4. Na odvolanie oboch rodičov krajský súd napadnutým uznesením zmenil uznesenie súdu prvej inštancie a zároveň aj zmenil rozsudok okresného súdu č. k. 30P/330/2014-199 z 25. októbra 2016 v spojení s rozsudkom krajského súdu č. k. 24CoP/4/2017-208 z 30. novembra 2017 vo výroku o výživnom tak, že sťažovateľa zaviazal prispievať na výživu staršej maloletej sumou 245 eur mesačne a mladšej maloletej sumou 212 eur mesačne.

5. K námietke otca o procesnej nemožnosti zmeniť rozsudok o výživnom neodkladným opatrením odvolací súd uviedol, že ju považuje za účelovú a tendenčnú. Poukázal na to, že konanie vo veci samej sa vedie už takmer 6 rokov, čo odporuje záujmom maloletých, súdom určená striedavá starostlivosť sa nerealizuje, fakticky sa o deti stará matka (od leta 2018), preto na zmenu pomerov je potrebné reagovať formou neodkladného opatrenia do času rozhodnutia o veci samej.

6. Potreba neodkladnej úpravy pomerov vyplynula z požiadavky, aby sa aj sťažovateľ podieľal na úhrade odôvodnených potrieb maloletých, ktoré pri nepriaznivej finančnej situácii matky môžu byť ohrozené. Potrebu upraviť výživné neodkladným opatrením odvolací súd zdôvodnil aj ťažkým konfliktom rodičov, o ktorom svedčia aj opakovane nariadené výchovné opatrenia bez toho, aby priniesli požadovaný výsledok, čo odôvodňuje ingerenciu súdu vo vzťahu k výške vyživovacej povinnosti.

7. Odvolací súd dospel k záveru o potrebe zvýšenia vyživovacej povinnosti, a to s prihliadnutím na majetkové pomery matky, ktorá je na rodičovskej dovolenke s tretím dieťaťom, býva v prenajatom byte a fakticky zabezpečuje osobnú starostlivosť aj o maloleté, majetkové pomery sťažovateľa sú tvorené jeho príjmom vo výške 1 630 eur, aj jemu pribudla ďalšia vyživovacia povinnosť, býva s novou partnerkou v rodinnom dome, ktorý patrí do bezpodielového spoluvlastníctva bývalých manželov, ktoré dosiaľ nebolo vyporiadané, maloleté navštevujú druhý stupeň základnej školy, s čím sú nepochybne spojené vyššie výdavky.

8. Odvolací súd nevyhovel návrhu matky, ktorá požadovala výživné vo výške 430 eur a 470 eur pre maloleté s ohľadom na preukázaný príjem otca. Pri určení výšky vyživovacej povinnosti vychádzal odvolací súd z Metodiky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky pre výpočet výživného rodičov k deťom platnej od roku 2024. Odvolací súd zdôraznil, že konečná výška vyživovacej povinnosti bude výsledkom dokazovania v rámci konania o veci samej, upravená výška výživného predstavuje dočasnú úpravu, ktorá je odôvodnená najlepším záujmom maloletých detí, aby ich výživa nebola ohrozená.

9. Sťažovateľ namieta, že k porušeniu ním označených základných práv došlo vydaním napadnutého uznesenia, ktorým bolo rozhodnuté o návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia podanom matkou. Krajský súd sa nevysporiadal s jeho odvolacou argumentáciou o nemožnosti zmeniť právoplatný rozsudok o výživnom uznesením v konaní o nariadenie neodkladného opatrenia, čo je podľa sťažovateľa neprípustný procesný postup. Na zmenu rozsudku o výživnom je potrebné vykonať dokazovanie, čo v prostredí konania o nariadenie neodkladného opatrenia nie je možné. K nemožnosti zmeny rozsudku uznesením o nariadení neodkladného opatrenia poukázal aj na prax odvolacích súdov v iných veciach (uznesenie krajského súdu vo veci sp. zn. 24CoPno/2/2020, uznesenie Krajského súdu v Nitre vo veci sp. zn. 2CoP/30/2020, uznesenie

Okresného súdu Galanta vo veci sp. zn. 19P/10/2022). Okrem toho odvolací súd nereagoval na to, že neboli splnené podmienky na nariadenie neodkladného opatrenia, pretože výška vyživovacej povinnosti bola určená rozsudkom. Napadnuté uznesenie odvolacieho súdu je arbitrárne, nedostatočne odôvodnené, prekvapivé a v rozpore s ustálenou praxou súdov.

II.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

10. Podstatou ústavnej sťažnosti sťažovateľa je tvrdené porušenie jeho práva na spravodlivý proces (čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 6 ods. 1 dohovoru), základného práva na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 ústavy a práva na rešpektovanie rodinného života podľa čl. 8 dohovoru napadnutým uznesením krajského súdu, ktoré je podľa jeho názoru arbitrárne a nedostatočne odôvodnené, pretože neodpovedá na argumenty o procesnej nemožnosti zmeniť rozsudok o výživnom nariadení neodkladného opatrenia, resp. v tomto prípade neboli splnené podmienky na nariadenie neodkladného opatrenia, keďže výživné bolo určené právoplatným rozsudkom.

11. Ústavný súd považuje za potrebné zdôrazniť, že posudzovanie podmienok na vydanie neodkladného a zabezpečovacieho opatrenia je predovšetkým vecou všeobecných súdov (čl. 142 ústavy). Ústavný súd ako nezávislý súdny orgán ochrany ústavnosti (čl. 124 ústavy) pristupuje k preskúmvaniu sťažností, v ktorých sťažovatelia namietajú porušenie svojich práv neodkladným opatrením alebo zabezpečovacím opatrením, veľmi zdržanlivo, a to nielen preto, lebo nie je opravnou inštanciou v rámci sústavy všeobecných súdov, ale aj preto, lebo ide o také súdne rozhodnutia, ktorými sa do práv a povinností účastníkov konania nezasahuje konečným spôsobom (m. m. IV. ÚS 82/09). Ústavný súd môže zasiahnuť do rozhodnutí všeobecných súdov o neodkladných a zabezpečovacích opatreniach iba za predpokladu, že by rozhodnutím všeobecného súdu došlo k procesnému excesu, ktorý by zakladal zjavný rozpor s princípmi spravodlivého procesu (II. ÚS 65/2021, IV. ÚS 282/2019, IV. ÚS 330/2020).

12. Výnimočnosť zasahovania ústavného súdu do rozhodnutí o neodkladných opatreniach (predtým o predbežných opatreniach) neznamena, že sú úplne mimo rámca ústavnoprávneho prieskumu ústavným súdom. Ak všeobecný súd ponechá bez povšimnutia niektorú z kľúčových otázok prípadu alebo sa ako odvolací súd bez riadneho zdôvodnenia odkloní od právnych či skutkových záverov súdu prvej inštancie, jeho postup vykazuje známky arbitrárnosti a svojvôle (I. ÚS 191/2019).

13. Z odôvodnenia napadnutého uznesenia krajského súdu vyplýva, že reagoval na námietky sťažovateľa smerujúce k procesnej nemožnosti zmeniť právoplatný rozsudok o výživnom formou uznesenia o nariadení neodkladného opatrenia. Odvolací súd argumentoval, že od poslednej úpravy výšky výživného uplynulo 6 rokov, výška výživného určeného rozsudkom odzrkadľovala stav, keď mali byť deti v striedavej osobnej starostlivosti, ktorá sa však nerealizovala a deti boli fakticky v osobnej starostlivosti matky, ktorá logicky znášala rozhodujúcu časť výdavkov na ich výživu a výchovu. K zmene pomerov došlo na strane detí, ktoré nastúpili na druhý stupeň základnej školy, ako aj na strane matky, ktorá bola na rodičovskej dovolenke a zabezpečovala starostlivosť o ďalšie maloleté dieťa. Je nutné uviesť, že vyživovacia povinnosť na dve maloleté deti vo veku 16 a 14 rokov určená na základe rozsudku z roku 2018 vo výške 90 a 70 eur v situácii, ak sa o deti fakticky stará matka, ktorej príjem tvorí rodičovský príspevok a prídavky na deti, pričom na strane sťažovateľa bol preukázaný príjem vo výške 1 630 eur, je neprimerane nízka a je spôsobilá ohroziť

zabezpečenie základných životných potrieb maloletých, a to najmä z dôvodu dlhodobej úpravy vyživovacej povinnosti, ktorá nezodpovedala už opísanému reálnemu stavu, čo odôvodňovalo potrebu bezodkladnej úpravy pomerov.

14. Ústavný súd súhlasí so sťažovateľom v tom, že rozsudky o úprave rodičovských práv a povinností možno meniť rovnakým procesným spôsobom, a to rozsudkom, taký názor zastáva aj odborná verejnosť („Rozsudky sa zásadne menia rozsudkom a uznesenia uznesením. V tomto prípade sa vyžaduje, aby výrok nového rozhodnutia obsahoval aj špecifikáciu výroku, ktorý je novým rozhodnutím dotknutý, a prípadne rozsah, v akom sa pôvodné rozhodnutie mení.“ In: SMYČKOVÁ, R., ŠTEVČEK, M., LÖWY, A., TOMAŠOVIČ, M. a kol. *Civilný mimosporový poriadok*. 2. vydanie. Bratislava : C. H. Beck, 2024, s. 512.). Tento zásadný záver však platí pre meritórne rozhodnutia pre zmenu pomerov vo veciach starostlivosti o maloletých. Nemožno však opomenúť, že aj v týchto konaniach môže nastať potreba bezodkladne upraviť pomery, ktorá sa realizuje vydaním uznesenia o neodkladnom opatrení.

15. Uznesenie o nariadení neodkladného opatrenia, ktorým sa do času rozhodnutia o veci samej zmenila výška výživného, nemá rovnaké právne účinky ako rozsudok o určení výživného, pretože ide len o dočasnú úpravu pomerov, čo zdôraznil aj odvolací súd. Nariadené neodkladné opatrenie teda z hľadiska právnych účinkov, ako aj procesných možností, ako dosiahnuť jeho zrušenie, nie je porovnateľné s meritórnym rozhodnutím.

16. S ohľadom na predmet konania by bolo procesne konformné, aby sa o výške výživného na maloleté deti rozhodlo meritórne, a to v primeranom čase od podania návrhu. Odvolací súd však zdôraznil, že konanie v merite veci prebieha už od roku 2018, medzi rodičmi existuje hlboký konflikt, ktorý konajúce súdy opakovane riešili výchovnými opatreniami, avšak bezvýsledne. Ústavný súd z vlastnej činnosti zistil, že konanie o veci samej je po faktickej stránke zložitejšie (rodičia sa nedokázali dohodnúť na stretnutiach v rámci Cochemského modelu, potreba znaleckého dokazovania, nedostatok a vyťaženosť znalcov v príslušnom odbore), resp. k dĺžke konania prispieval aj sťažovateľ, ktorý zmaril väčšinu nariadených pojednávaní v roku 2022, pojednávanie nariadené na 1. marec 2023 bolo zrušené z dôvodu vznesenia námietky zaujatosti sťažovateľom (uznesenie ústavného súdu č. k. IV. ÚS 258/2023-18 z 9. mája 2023, ods. 13).

17. V zmysle § 366 Civilného mimosporového poriadku neodkladným opatrením môže súd nariadiť platiť výživné v nevyhnutnej miere. S ohľadom na dlhodobo nízku výšku vyživovacej povinnosti určenú súdnym rozhodnutím, ktorá už nezodpovedala reálnym pomerom na strane maloletých, berúc do úvahy aj už uvedené okolnosti priebehu konania v merite veci, považuje ústavný súd zásah odvolacieho súdu spočívajúci vo zvýšení vyživovacej povinnosti za nevyhnutný a vykonaný v záujme maloletých.

18. V situácii, ak aj sťažovateľ prispel svojím správaním k oddialeniu rozhodnutia o veci samej, ústavný súd nehodnotí procesný postup odvolacieho súdu vyústený do napadnutého uznesenia ako arbitrárny, resp. svojvoľný, teda nejde o exces, ktorý by svojou intenzitou bol spôsobilý zasiahnuť do podstaty sťažovateľom označeného práva na spravodlivý proces, základného práva na ochranu súkromného a rodinného života a práva na rešpektovanie rodinného života. Je zrejmé, že odvolací súd pristúpil k zvolenému riešeniu z dôvodu ochrany najlepšieho záujmu maloletých detí, ktorý uprednostnil pred prísny formalistickým zotrúvaním na procesných pravidlách, čo možno označiť za postup sledujúci naplnenie účelu konania starostlivosti súdu o maloletých.

19. K poukazu sťažovateľa na rozhodnutia všeobecných súdov v iných veciach je potrebné uviesť, že uznesenie odvolacieho súdu č. k. 24CoPno/2/2020-343 zo 14. júla 2020 vychádza z iných skutkových okolností, pri ďalších označených rozhodnutiach (uznesenie Krajského súdu v Nitre vo veci sp. zn. 2CoP/30/2020, uznesenie Okresného súdu Galanta vo veci sp. zn. 19P/10/2022) sťažovateľ uvádza len vybrané časti z nich, preto nebolo možné posúdiť, za akých skutkových okolností boli vydané. Navyše ústavnému súdu ani neprislúcha zjednocovanie právnych názorov všeobecných súdov, ale jeho úlohou je zasiahnuť v tých jednotlivých prípadoch, kde účinky rozhodnutí nie sú zlučiteľné s obsahom práv sťažovateľov (II. ÚS 517/2022), čo nebol prípad sťažovateľa.

20. Konanie vo veci samej naďalej pokračuje a sťažovateľ má k dispozícii procesný priestor na predkladanie svojich argumentov. Sťažovateľ ani nespochybňuje vecnú správnosť napadnutého rozhodnutia s ohľadom na prípadnú obmedzenú možnosť vykonávania dokazovania v rámci konania o nariadenie neodkladného opatrenia, odvolaciemu súdu vyčíta iba nesprávny procesný postup, čo je, zohľadňujúc situáciu na strane maloletých, prekvapivé a vyvoláva otázky o skutočnom záujme sťažovateľa riadne prispievať na výchovu a výživu jeho maloletých dcér.

21. O zjavnú neopodstatnenosť sťažnosti ide vtedy, keď namietaným postupom všeobecného súdu nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom alebo rozhodnutím všeobecného súdu a základným právom alebo slobodou, ktorých porušenie namietal, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnenú sťažnosť preto možno považovať tú sťažnosť, pri ktorej predbežnom prerokovaní ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, ktorej reálnosť by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie.

22. Na základe uvedeného ústavný súd dospel pri predbežnom prerokovaní k záveru, že medzi napadnutým uznesením krajského súdu a obsahom sťažovateľom označených práv neexistuje taká príčinná súvislosť, na základe ktorej by po prípadnom prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie mohol reálne dospieť k záveru o ich porušení. Vzhľadom na uvedené ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľa odmietol ako zjavne neopodstatnenú podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

23. Keďže ústavná sťažnosť sťažovateľa bola odmietnutá ako celok už pri jej predbežnom prerokovaní, rozhodovanie o jeho ďalších návrhoch v uvedenej veci stratilo opodstatnenie, preto sa nimi ústavný súd už nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 1. októbra 2024

Libor Duľa
predseda senátu